

RAZISKAVE NA PODROČJU SLOVENSKEGA NARODNEGA VPRAŠANJA V SLOVENIJI PO LETU 1990

INV predstavlja danes eno najstarejših evropskih znanstvenih ustanov, ki svoje delo v celoti posveča proučevanju narodnostne in še posebej manjšinske problematike. Raziskovalci se ukvarjajo s številnimi področji raziskovanja položaja slovenskih avtohtonih manjšin v sosednjih državah, obeh avtohtonih manjšin v Sloveniji in Slovencev kot izseljenskih skupnosti zunaj slovenskega etničnega ozemlja. Pogoste so tudi raziskave položaja romske skupnosti in zgodovine Nemcev na območju današnje Republike Slovenije. Po osamosvojitvi Slovenije se je razmahnilo še raziskovanje t. i. »novodobnih manjšin«, ki jih predstavljajo priseljske skupnosti v Sloveniji. Na eni strani gre za priseljske skupnosti iz nekdanje Jugoslavije, ki so se v Sloveniji naselile od šestdesetih let 20. st. dalje, na drugi pa za priseljske skupnosti, ki so se v Sloveniji naselile šele po njeni osamosvojitvi.

Z raziskavami slovenskega narodnega vprašanja se ukvarjajo še raziskovalci na univerzah v Ljubljani, Mariboru in Kopru, na različnih inštitutih v okviru ZRC SAZU v Ljubljani, na Inštitutu za novejšo zgodovino v Ljubljani itd. Ne gre pa prezreti tudi raziskav v okviru institucij slovenskih manjšin v Avstriji, Italiji in na Madžarskem.

Rezultat omenjenih proučevanj so številna dela, od katerih so bila mnoga objavljena tudi v uglednih tujih revijah oziroma zbornikih simpozijev. Samo raziskovalci INV so po letu 1990 v tujini objavili več kot 200 tustrnih prispevkov in šest knjig.

Ključne besede: slovensko narodno vprašanje, avtohtone manjšine, novodobne manjšine, priseljske skupnosti, slovensko izseljenstvo

RESEARCH ON SLOVENE NATIONAL QUESTION IN SLOVENIA AFTER 1990

Institute for Ethnic Studies (IES) is one of the oldest European scholarly institutions in which scholars almost exclusively deal with issues connected with ethnic, especially minority questions. Researchers devote their interdisciplinary research work to numerous and varied issues in research of the past and present of Slovene autochthonous minorities in the neighboring countries, of both autochthonous ethnic minorities in Slovenia (Italians, Hungarians), and Slovene ethnic communities outside Slovene ethnic territories. Researchers devote their time also to research on Roma, as well as to history of Germans in the present Republic of Slovenia. After Slovenia became an independent state, it became very popular to do research on so-called "new minorities," i.e. immigrants to Slovenia. They represent on the one hand immigrant communities from the former Yugoslav republics who settled in Slovenia en masse from 1960s onward, and on the other hand they represent also those ethnic groups who settled in Slovenia after it gained independence in 1991.

Besides the IES there are also other institutions in Slovenia in which researchers do similar research, i.e. universities in Ljubljana, Maribor, and Koper; different institutes of the Scientific Research Center of Slovene Academy of Arts and Sciences in Ljubljana, the Institute for Contemporary History, etc. Very significant is also research done by research institutes sponsored by different organizations of Slovene minorities in Austria, Italy, and Hungary.

The results are numerous books and scientific articles published in numerous international and Slovene reviews and other publications. The IES researchers alone have since 1990 published more than 200 articles and 6 books outside of the Slovene ethnic territories.

Keywords: slovene national question, autochthonous minorities, »new minorities«, immigrant communities, Slovene emigration.

S postopnim oblikovanjem nacionalnih držav od srede 19. stoletja so deli nekaterih evropskih narodov postali pripadniki »narodnih manjšin«, saj se politične meje, zlasti tiste, ki so nastale po prvi svetovni vojni, le redko prekrivajo z narodnostnimi mejami. Tako so v procesu oblikovanja nacionalnih držav na nekaterih obmejnih območjih ostala zunaj nacionalnih držav na eni strani obsežna narodnostno mešana območja, na drugi pa obsežna narodnostno homogena območja poselitve nekaterih narodov, ki so jih nove meje odrezale od matične države. Z novimi političnimi razmerami so se kmalu pojavili novi problemi in v zvezi s tem tudi potrebe po reševanju nacionalnih problemov manjšin ter problemov novo oblikovanih narodnostno mešanih ozemelj.

Slovensko narodno vprašanje predstavlja – zlasti za zgodovinarja – na eni strani problematiko odnosov pripadnikov slovenskega z drugimi narodi v večnacionalnih državah, v kateri so Slovenci živeli v preteklosti (to je Avstro-Ogrske in obeh Jugoslavij), kot tudi problematiko položaja Slovencev kot avtohtonih narodnih manjšin v sosednjih državah, na drugi strani pa tudi problematiko položaja obeh avtohtonih manjšin v Republiki Sloveniji, Romov in Slovencev kot izseljenskih skupnosti zunaj slovenskega etničnega ozemlja v Evropi ter čezmorskih državah. V zadnjih desetletjih obsega problematika slovenskega narodnega vprašanja tudi odnose Slovencev s priseljenskimi skupnostmi v Sloveniji.

Ob tem niti ni presenetljivo, da segajo prve raziskave problematike slovenskega narodnega vprašanja že v 19. stoletje, ko sta Urban Jarnik in Peter Kozler začela z znanstvenim zaznavanjem stanj in problemov narodnega obstoja Slovencev. Že konec 19. stoletja so se pojavila prizadevanja po institucionalizaciji raziskovalnega dela na področju slovenskega narodnega vprašanja. V začetku dvajsetih let 20. stoletja se je pojavila tudi zamisel o posebnem »manjšinskem inštitutu«, ki bi se znanstveno in sistematično ukvarjal z vprašanji, povezanimi z življenjem Slovencev zunaj meja tedanje jugoslovanske Slovenije. Takšno zamisel je narekovalo zlasti razkosanje poselitvenega prostora Slovencev med štiri države po prvi svetovni vojni.

Leta 1925 je pet narodnoobrambnih organizacij slovenske civilne družbe (Cirilmetodova družba, Gosposvetski zvon, Jadranska straža, Jugoslovanska straža in Slovenska straža) ustanovilo *Manjšinski inštitut*, ki je bil predhodnik današnjega Inštituta za narodnostna vprašanja. Pripravil je nekatera temeljna dela o problemih slovenske manjšine v Italiji in Avstriji. Za tedanje razmere kakovostne študije s področja zgodovine, prava in geografije so podale relativno dobro sliko o tedanjem položaju in problemih Slovencev v zamejstvu. Manjšinski inštitut je deloval do začetka druge svetovne vojne, nato pa je januarja 1944 njegovo delo znova zaživelo v Znanstvenem inštitutu pri IO OF, ki se je s svojim Oddelkom za meje med pogajanji za mirovno ureditev po drugi svetovni vojni aktivno vključil

v diplomatska prizadevanja za nove slovenske meje. Na podlagi te organizirane dejavnosti je bil leta 1948 ustanovljen *Inštitut za narodnostna vprašanja* (dalje INV) pri Univerzi v Ljubljani, ki je prevzel tudi v prejšnjih desetletjih ustvarjeno in ohranjeno gradivo svojih predhodnikov. Leta 1956 je tedanja republiška oblast INV ločila od univerze in ga spremenila v samostojen znanstveni zavod, ki kot takšen deluje še danes. INV je danes ena najstarejših evropskih znanstvenih ustanov, ki svoje delo v celoti posveča proučevanju narodnostne, še zlasti pa manjšinske problematike.

Vse do konca sedemdesetih let 20. stoletja je v Sloveniji prevladovalo zgodovinsko, pravno in geografsko proučevanje slovenske manjšine na avstrijskem Koroškem ter v Julijski krajini v Italiji. V tem obdobju so se INV na področju raziskav narodnostne in manjšinske problematike priključili še zgodovinarji in geografi Filozofske fakultete ter pravniki s Pravne fakultete Univerze v Ljubljani, začelo pa se je tudi raziskovanje na področju narodopisja in glasbene kulture, zlasti v Reziji in na Koroškem. V tem obdobju lahko sledimo tudi začetkom zbiranja dokumentacije in proučevanj zgodovine slovenskega izseljenstva v okviru Inštituta za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU, še zlasti pa zunaj te v Sloveniji privilegirane institucije, na obeh takratnih slovenskih univerzah.

Raziskovanje problemov slovenskega narodnega vprašanja je v Sloveniji doživelo velik razmah zlasti v osemdesetih letih 20. stoletja. Razširilo se je na nekatere nove znanstvene discipline, s tem pa se je povečalo tudi število raziskovalnih institucij, ki so v svoje raziskovalne načrte vključile problematiko slovenskega narodnega vprašanja. Tako so se po osamosvojitvi Slovenije na INV začeli ukvarjati tudi z raziskovanjem problematike slovenskih priseljencev na območju držav nekdanje Jugoslavije. Z izjemo nekaterih obmejnih območij Hrvaške gre pri Slovencih na območju nekdanje Jugoslavije za priseljenjske skupnosti in ne za avtohtone manjšinske skupnosti.

S problemi manjšin so se ob zaposlenih na INV ukvarjali tudi nekateri raziskovalci na Inštitutu za geografijo Univerze v Ljubljani. Proučevali so zlasti vprašanja položaja in zaščite slovenske manjšine v zamejstvu (v Avstriji, Italiji in na Madžarskem) ter italijanske in madžarske manjšine v Sloveniji. S temi vprašanji so se ukvarjali tudi nekateri raziskovalci na oddelkih za zgodovino in geografijo na obeh slovenskih univerzah. Medtem ko so zgodovinarji na ljubljanski univerzi proučevali predvsem vprašanja koroških Slovencev v Avstriji, so se geografi na ljubljanski univerzi, še zlasti zaposleni na Inštitutu za geografijo Univerze v Ljubljani, posvetili raziskavam socialnogeografskega položaja Slovencev v zamejstvu in italijanske ter madžarske manjšine v Sloveniji. Precejšnjo pozornost so namenjali tudi vprašanjem državnih meja, obmejnih območij in vprašanju manjšine kot dejavnika čezmejnega regionalnega sodelovanja in povezovanja. Na Univerzi v Mariboru pa so se zgodovinarji posvečali zlasti problematiki koroških in štajerskih Sloven-

cev ter slovenskih izseljencev (še zlasti v ZDA), geografi pa problematiki štajerskih in porabskih Slovencev.

Z manjšinskim vprašanjem so se ukvarjali tudi nekateri raziskovalci na Inštitutu za novejšo zgodovino v Ljubljani. Večina njihovih del se nanaša na položaj Slovencev v Italiji. S proučevanjem avtohtonih slovenskih manjšin so se ukvarjali tudi člani posebnega Odbora SAZU. Od srede osemdesetih let 20. stoletja do leta 1991 je bil ta Odbor pod vodstvom Antona Vratuše del posebnega medakademijskega odbora akademij znanosti v Jugoslaviji. Leta 2001 je Vratušo nadomestil Jože Pirjevec. Rezultat dela omenjenega odbora po letu 1990 je pet publikacij, ki se ukvarjajo z vprašanjem Slovencev zunaj Republike Slovenije.¹

Z manjšinskim vprašanjem so se ukvarjali še drugi strokovnjaki, npr. pravniki, politologi, sociologi, etnologi, literarni zgodovinarji itd.

Raziskavam na področju slovenskega narodnega vprašanja so se pozneje pridružili tudi nekateri raziskovalci z Inštituta za slovensko izseljenstvo in Inštituta za etnologijo, ki delujeta v okviru ZRC SAZU v Ljubljani, ter nekateri raziskovalci z Znanstvenoraziskovalnega središča Univerze na Primorskem v Kopru. Ne gre pa spregledati tudi dela Slovenskega raziskovalnega inštituta v Trstu in Slovenskega znanstvenega inštituta v Celovcu, ki se ukvarjata s številnimi odprtimi vprašanji slovenske manjšine v Italiji in Avstriji, ter drugih sorodnih institucij slovenskih manjšin v Avstriji, Italiji ter na Madžarskem. Obenem je treba opozoriti, da je kmalu po osamosvojitvi Slovenije prenehal z delom Inštitut za geografijo Univerze v Ljubljani, ki je v preteklosti opravil številne raziskave o Slovencih v zamejstvu ter o italijanski ter madžarski manjšini v Sloveniji.

Treba je še poudariti, da po osamosvojitvi Slovenije stopajo vse bolj v ospredje raziskave s področja položaja in zaščite romske skupnosti v Sloveniji ter o zgo-

● ● ●

1 Anton Vratuša (ur.), *Narodne manjšine: zbornik referatov in razprav na znanstvenem srečanju 30. in 31. marca 1989*. Ljubljana 1990: Slovenska akademija znanosti in umetnosti; Čedomir Popov (ur.) in Anton Vratuša (ur.), *Narodne manjšine 2: Položaj hrvaške, slovenske in srbske manjšine na Madžarskem*. Ljubljana 1991: Slovenska akademija znanosti in umetnosti; Boris Jesih (ur.), *Narodne manjšine 3: Slovenci v avstrijski zvezni deželi Štajerski – zbornik referatov na znanstvenem srečanju v Mariboru, 25.–27. maja 1993*. Ljubljana 1994: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 368 str.; Vera Klopčič (ur.), *Narodne manjšine 4: Živeti z mejo = A határral élni = Živjeti uz granicu = Leben mit der Grenze : Materinščina, dejavniki osebne in skupnostne narodnostne identitete = Az anyanyelv, az egyén és a közösség nemzeti identitásának tényezője = Materinski jezik, element osobnoga i zajedničkoga nacionalnog identiteta = Die Muttersprache als Faktor der persönlichen und gemeinschaftlichen nationalen Identität – zbornik referatov na znanstveno-kulturnem srečanju v Murski Soboti, 5.–6. junija 1998*. Ljubljana 2000: Inštitut za narodnostna vprašanja in Slovenska akademija znanosti in umetnosti; Monošter/Szentgotthárd 2000: Zveza Slovencev na Madžarskem, 404 str.; Zorana Medarić, Mateja Sedmak, Nada Vilhar in Jože Pirjevec (ur.), *Narodne manjšine 5: Živeti z mejo, Slovenski kulturni prostor danes – zbornik referatov s sestankov: Znanstveni posvet o pomenu preučevanja narodnih manjšin* (Ljubljana, 4. 4. 2001), *Znanstveni posvet Slovenski kulturni prostor danes*, (Nova Gorica, 19. 10. 2001). Ljubljana 2002: Odbor SAZU za preučevanje narodnih manjšin in Inštitut za narodnostna vprašanja; Koper 2002: Znanstvenoraziskovalno središče Republike Slovenije, 140 str.

dovini – nekdanj številčne – nemške manjšine na območju današnje Republike Slovenije.

Razmahnilo se je tudi raziskovanje tako imenovanih »novodobnih« manjšin, ki jih predstavljajo priseljske skupnosti na območju Republike Slovenije. Pri tem gre na eni strani za raziskovanje priseljskih skupnosti z območij nekdanje Jugoslavije, ki so se v Sloveniji v glavnem naselili od konca šestdesetih let 20. stoletja, na drugi pa za raziskovanje priseljskih skupnosti, ki so se v Slovenijo naselile šele po osamosvojitvi Slovenije (npr. Kitajcev).

Vse te nove vsebine pa zahtevajo višja finančna sredstva, še zlasti, ker se iz kvot sredstev za raziskave s področja slovenskega narodnega vprašanja, kakršne so bile od konca osemdesetih let 20. stoletja, danes financirajo tudi projekti s področja raziskav »novodobnih« manjšin v Sloveniji, deloma pa tudi raziskovanja problematike slovenskih izseljencev. Glede na to, da gre pri tem za nove in doslej še neraziskovane tematike, bi bilo treba za tovrstne raziskave dobiti dodatne vire financiranja, ne pa da gre to raziskovanje na račun raziskovanja avtohtonih slovenskih manjšin, pa tudi avtohtonih Italijanov in Madžarov v Republiki Sloveniji, za katerega pogosto primanjkuje denarja.

Ker so se z vprašanji in problematiko slovenskega narodnega vprašanja ukvarjali številni raziskovalci, niti ni presenetljivo, da je bilo od leta 1990 objavljenih veliko prispevkov in monografij, ki so obravnavala vsa področja vsakdanjega življenja avtohtonih manjšin in njihove zgodovine. Ob tako razvejanem proučevanju je treba omeniti, da so mnoga dela slovenskih avtorjev izšla v tujini in bila objavljena tudi v uglednih tujih revijah oz. zbornikih simpozijev v tujini. Samo sodelavci INV smo tako v tujini objavili 214 tovrstnih prispevkov – poleg tega pa še šest knjig.

Raziskovalci z INV se ukvarjajo s številnimi področji raziskovanja slovenskih avtohtonih manjšin in obeh avtohtonih manjšin v Republiki Sloveniji pa tudi z raziskovanjem romske skupnosti in z zgodovino Nemcev na območju današnje Republike Slovenije. Glavna področja raziskovanja so (našteta po abecednem redu): antropologija, etnologija, jezikoslovje, narodno vprašanje, politologija, pravo, sociologija, zgodovina. Pri tem je treba poudariti, da gre le za okvirno delitev glede na doseženo izobrazbo in da pri svojem delu raziskovalci niso ozko vezani na svoje področje raziskovanja, ampak posegajo tudi na druga področja.

Tabela 1: Prispevki raziskovalcev INV o slovenskem narodnem vprašanju po letu 1990.

Raziskovalno področje	CLANKI						Znanstveni prispevki na konferencah in deli monografij	MONOGRAFIJE						Mentorstva				
	Izvirni in pregledni znanstveni članki			Strokovni članki in gesla v enciklopediji				znanstvene			strokovne							
	1.01, 1.02			1.04, 1.07, 1.09, 1.18				1.06, 1.07, 1.16, 1.17			2.01					2.02		
	sk	D	T	sk	D	T		sk	D	T	Sk	D	T			sk	D	T
Antropologija	6	4	2	3	2		8	4	4	2	1	1	2	1	1	4		
Etnologija	16	14	2	34	32	2	28	17	11	1	1							
Jezikoslovje	27	25	2	28	21	7	75	35	40	3	3		5	5		4	2	
Narodno vprašanje	20	12	8	9	9		35	16	19	1	1		5	5				
Politične vede	23	17	6	60	48	12	61	37	24	2	1	1	7	6	1	1	2	
Pravo	34	29	5	26	24	2	50	25	25	1		1	4	4		1	3	
Sociologija	11	10	1	10	5	5	19	8	11	3	2	1						
Zgodovinopisje	59	47	12	144	135	9	106	63	43	9	5	4	8	7	1	1	6	

Opombe: Sk – skupno število objav; D – objave v Sloveniji; T – objave v tujini.

Vir: COBISS 2005.

Z raziskavami na področju (socialne in kulturne) antropologije se ukvarja **Irena Šumi**, ki je do začetka devetdesetih let 20. stoletja velik del svojih raziskav posvetila proučevanju položaja slovenskih manjšin, zlasti Slovencev v Kanalski dolini v Italiji. V soavtorstvu s Salvatorejem Venossijem je objavila znanstveno monografijo *Govoriti slovensko v Kanalski dolini: (slovensko šolstvo od Marije Terezije do danes)*,² poleg tega pa je tudi avtorica znanstvene monografije *Kultura, etničnost, mejnost: konstrukcije različnosti v antropološki presoji*,³ v kateri se s problemom etničnosti in obmejnosti ukvarja na splošno. Objavila pa je tudi več znanstvenih prispevkov, med katerimi je treba omeniti prispevek »What do State Borders Intersect? – Natives and Newcomers in Val Canale, Italy« v reviji *Focal – European Journal of Anthropology*.⁴ Bila je nosilka raziskovalnega projekta *Družbena (samo)regulacija ter procesi identifikacije in mobilizacije, Procesni etničnega razlikovanja v Sloveniji: soočenje s percepcijami* (rezultati so objavljeni v eno od številčk revije *Razprave in gradivo*⁵), *Slovinci v prostoru nekdanje Jugos-*

2 Irena Šumi, Salvatore Venosi, *Govoriti slovensko v Kanalski dolini: slovensko šolstvo od Marije Terezije do danes*. Trst 1995: Krožek za družbena vprašanja Virgil Šček, 183 str.

3 Irena Šumi, *Kultura, etničnost, mejnost: konstrukcije različnosti v antropološki presoji*. Ljubljana 2000: Založba ZRC, ZRC SAZU, 214 str.

4 Irena Šumi, »What do State Borders Intersect? – Natives and Newcomers in Val Canale, Italy«. *Focal – European Journal of Anthropology* št. 41/2003, 83–94.

5 Irena Šumi (ur.), *Percepcije etničnega razlikovanja v Sloveniji = Perceptions of ethnic differentiation in*

slavije izven Slovenije in *K (ljudski) religioznosti in koroborativnemu dejavniku etničnih pripadnosti v Kanalski dolini*. Sodeluje tudi pri projektu *Ohranjanje slovensčine pri avtohtonih slovenskih manjšinah v Italiji, Avstriji in na Madžarskem*, katerega nosilka je Majda Kaučič-Baša.

Etnološki vidik je prisoten v raziskavah **Katarine Munda-Hirnök**, ki se posveča v glavnem proučevanju slovenske manjšine v Porabju na Madžarskem in madžarske manjšine v Prekmurju.⁶ Kot soavtorica je sodelovala pri znanstveni monografiji z naslovom *Managing the mix thereafter: comparative research into mixed communities in three independent successor states* kot delu skupnega projekta na INV.⁷

Raziskovalki, ki proučujeta problematiko manjšin z vidika jezikoslovja, se pri svojem delu posvečata predvsem vprašanjem vzgoje in rabe jezika na dvojezičnih območjih. **Sonja Novak-Lukanović** se posveča vprašanju vzgoje in rabe jezika na dvojezičnih območjih v Sloveniji in zamejstvu, ki je bilo tudi tema njene doktorske disertacije z naslovom *Jezikovno prilagajanje na narodnostno mešanih območjih Slovenije*. Rezultate svojega dela je kot soavtorica predstavila v dveh znanstvenih (*The participation of parents, schools and the social surrounding in the implementation of the concept of bilingual education: case study in Managing the mix thereafter: comparative research into mixed communities in three inde-*

Slovenia (=Razprave in gradivo, 45). Ljubljana 2004: Inštitut za narodnostna vprašanja, 323 str.

6 Katalin Munda-Hirnök, »Summások apátistvánfalván az adatközlők visszaemlékezései tükrében«. *Savaria* št. 28/2004, 343–350; Katalin Munda-Hirnök, »Slovenski poljedelski sezonski delavci v Železni županiji v 20. stoletju«. V: Zoltán Ujváry (ur.), *Nemzetiség – identitás: a IV. nemzetközi néprajzi nemzetiségkutató konferencia előadásai*. Békéscsaba = Debrecen 1991: Ethnica, 216–222; Katalin Munda-Hirnök, »Media in the ethnically mixed region of Lendava«. V: András Krupa, Ernő Eperjessy in Gábor Barna (ur.), *Kultúrák találkozása – kultúrák konfliktusai: (Az V. nemzetközi néprajzi nemzetiségkutató konferencia előadásai Békéscsaba, 1993. október 7–9)*, Békéscsaba in Budapest 1995: Magyar néprajzi társaság, 157–161; Katalin Munda-Hirnök, »Mass Media in the Ethnically Mixed Regions (the Cases of Lendava and Monošter): Findings of the Research project Ethnic Identity and Interethnic Relations in the Slovene Ethnic Territory, Institute for Ethnic studies«. V: Imre Gráfik (ur.), *The Minorities at the Turn of Millennium (Chances, Possibilities, Challenges): Introductory Papers and Proposals: zu Diskussion anregende Vorträge und Thesen: vitaindító előadások és tézisek*. Budapest 2000: Kiadja a Magyar Néprajzi Társaság, 256–265; Katalin Munda-Hirnök, »A rábavidéki szlovének szerepe a határon átnyúló kapcsolatokban«. V: Mária Mohos (ur.), *A határ, amely elválaszt és összeköt: Mandulavirágzás tudományos napok 2002 március 4–8*. Pécs 2002, 113–124; Katalin Munda-Hirnök, »A magyarországi (Rába vidéki) szlovének kutatására irányuló törekvések Szlovéniában (Rövid áttekintés)«. V: László Sándor (ur.), *Érintkező kultúrák, kisebbségi értékek: (identitás, kultúra, kisebbség): magyar-horvát-szlovén kisebbségi tanulmányok*, Pécs 2001: MTA Pécsi Akadémiai Bizottság, 161–167; Katalin Munda-Hirnök, »The current situation of Slovenes in Hungary«. *Slovene Studies* let. 16, št. 2/1994, 83–97.

7 Albina Nečak-Lük (ur.), Sonja Novak-Lukanović (ur.), Boris Jesih, Katalin Munda-Hirnök, Renata Mejak, Mojca Medvešek, Attila Kovács in George Muskens (ur.), *Managing the Mix Thereafter: Comparative Research into Mixed Communities in Three Independent Successor States*. Ljubljana 2000: Institute for Ethnic Studies, 166 str.

pendent successor states)⁸ in dveh strokovnih monografijah o narodnih manjšinah v Sloveniji, ki so nastale kot del skupnega projekta na INV.⁹

Albina Nečak-Lük pa se ukvarja predvsem z vprašanjem rabe jezika ter problemi vzgoje in izobraževanja v večjezičnih okoljih, še zlasti na dvojezičnih območjih v Prekmurju in v Porabju. Je sourednica znanstvene monografije *Managing the mix thereafter: comparative research into mixed communities in three independent successor states*, soavtorica dveh strokovnih monografij o manjšinah v Sloveniji, ki sta izšli v angleškem jeziku kot rezultat projekta na INV, in avtorica strokovne monografije z naslovom *Language education policy in Slovenia*.¹⁰ Rezultate svojih raziskav je predstavila tudi v nekaterih tujih znanstvenih revijah, kot na primer prispevek »Slovene language issues in the Slovene-Hungarian borderland« v reviji *International Journal of Sociology of Language*.¹¹ Bila je tudi nosilka projekta *Etnična identiteta in medetnični odnosi v slovenskem etničnem prostoru*, sedaj pa sodeluje pri projektu *Narodne manjšine v medetničnih odnosih po vstopu Slovenije v Evropsko unijo*, nosilca Borisa Jesiha.

Z raziskavami v okviru področja narodnega vprašanja se ukvarja geograf **Jernej Zupančič**, ki večino svojega raziskovalnega dela posveča problematiki koroških Slovencev. Rezultate svojih raziskav je objavil v znanstveni monografiji *Slovinci v Avstriji/The Slovenes in Austria*.¹² Objavljal je tudi v uglednih tujih revijah, kot na primer *GeoJournal*, *Mitteilungen der Österreichischen Geographischen Gesellschaft in Mosella*.¹³ Je tudi sodelavec projekta *Narodne manjšine v*

8 Renata Mejak in Sonja Novak-Lukanovič, *The Participation of Parents, Schools and the Social Surrounding in the Implementation of the Concept of Bilingual Education: Case Study* (=Ethnicity, 1). Ljubljana 1991: Inštitut za narodnostna vprašanja, 100 str.; Albina Nečak-Lük (ur.), Sonja Novak-Lukanovič (ur.), Boris Jesih, Katalin Munda-Hirnök, Renata Mejak, Mojca Medvešek, Attila Kovács in George Muskens (ur.), *Managing the Mix Thereafter: Comparative Research into Mixed Communities in Three Independent Successor States*. Ljubljana 2000: Institute for Ethnic Studies, 166 str.

9 Boris Jesih, Vladimir Klemenčič, Sonja Novak-Lukanovič, Albina Nečak-Lük, Peter Winkler, Mitja Žagar, Vera Klopčič (ur.) in Janez Stergar (ur.), *Ethnic Minorities in Slovenia: On the Occasion of the World Conference on Human Rights in Vienna, 14–25 June 1993*. Ljubljana 1993: Inštitut za narodnostna vprašanja = Institute for Ethnic Studies, 58 str.; Boris Jesih, Vladimir Klemenčič, Sonja Novak-Lukanovič, Albina Nečak-Lük, Peter Winkler, Mitja Žagar, Vera Klopčič (ur.) in Janez Stergar (ur.), *Ethnic Minorities in Slovenia: On the Occasion of the 6th European Conference of Border Regions in Ljubljana, 13–15 October 1994* – 2nd revised and enlarged ed. Ljubljana 1994: Inštitut za narodnostna vprašanja = Institute for Ethnic Studies, 70 str.

10 Albina Nečak-Lük, *Language Education Policy in Slovenia*. Ljubljana 2003: Ministry of Education, Science and Sport, Education Development Unit, 81 str.

11 Albina Nečak-Lük, Slovene Language Issues in the Slovene-Hungarian Borderland. *International Journal of Sociology of Language* št. 124/1997, 99–128; Albina Nečak-Lük in Dušan Nečak, »Slovene as a Minority Language: Historical Background and Sociolinguistic Prospects«. *Slovene Studies* let. 12, št. 2/1990, 169–181.

12 Jernej Zupančič, *Slovinci v Avstriji = The Slovenes in Austria* (=Geographica Slovenica, 32). Ljubljana 1999: Inštitut za geografijo = Institute of Geography, 246 str.

13 Jernej Zupančič, »Socialgeographic Transformation and National Identity – The Case of the Slovene Minority in Carinthia (Austria)«. *GeoJournal* let. 30, št. 3/1993, 231–234; Jernej Zupančič, »Grenzüberschreitende

medetničnih odnosih po vstopu Slovenije v Evropsko unijo in nosilec projekta *Mednarodna mobilnost slovenskega prebivalstva in razvoj identitete*. V preteklosti je bil tudi nosilec projektov na Inštitutu za geografijo Univerze v Ljubljani, in sicer: *Etnični razvoj Slovenije in Slovencev v pogojih evropskega povezovanja* in *Čezmejno povezovanje narodnih manjšin v procesih evropskega združevanja*.

S politološkega vidika proučujeta položaj manjšin Boris Jesih in Miran Komac. **Boris Jesih** se ukvarja z raziskovanjem problematike slovenskih manjšin po drugi svetovni vojni, še zlasti z vprašanjem koroških Slovencev. Na to temo je obranil doktorsko disertacijo z naslovom *Politična participacija narodnih manjšin: primer Koroških Slovencev* (kmalu bo izšla v knjižni obliki pri založbi Drava v Celovcu) in objavil precejšnje število izvernih in preglednih znanstvenih člankov.¹⁴ Je tudi soavtor dveh znanstvenih monografij (*Managing the mix thereafter: comparative research into mixed communities in three independent successor states; Vermögensentzug in Rückstellung und Entschädigung am Beispiel von Angehörigen der slowenischen Minderheit, ihrer Verbände und Organisationen*) in dveh strokovnih monografij (*Ethnic minorities in Slovenia: on the occasion of the World Conference on Human Rights in Vienna, 14–25 June 1993* in *Ethnic minorities in Slovenia : on the occasion of the 6th European Conference of Border Regions in Ljubljana, 13–15 October 1994*), ki sta izšli kot rezultat projekta na INV. Bil je tudi eden od urednikov in izdajateljev publikacije o Slovencih na Avstrijskem Štajerskem¹⁵ in je sourednik knjige o slovensko-avstrijskih odnosih v 20. stoletju.¹⁶ Je pa tudi nosilec projekta »Narodne manjšine po vstopu Slovenije v Evropsko unijo«.

Miran Komac je leta 1990 ubranil doktorsko disertacijo *Politična kultura, narodnostna identiteta, migracijski procesi in etnorazvoj: protislovja narodnostnega razvoja Slovencev v Videmski pokrajini* in se precej časa ukvarjal z vpra-

Pendelwanderung aus Slowenien nach Österreich und Italien«. *Mitteilungen der Österreichischen Geographischen Gesellschaft* jg. 144/2002, 145–157; Jernej Zupančič, »The Ethnic Development and Protection of National Minorities in Slovenia«. *Mosella* let. 27, št. 1–2/2002, 63–71.

14 Boris Jesih, »Die Slowenische Minderheiten in der Steiermark – ein völkerrechtliches oder ein politisches Problem?«. In: Christian Stenner (ur.), *Steirische Slowenen. Zweisprachigkeit zwischen Graz und Maribor*. Graz 1994: Alpen Adria Alternativ, 113–118; Boris Jesih, »Parties, elections and the Slovene minority in Austria«. In: Karl Cordell (ur.), *Ethnicity and democratisation in the new Europe*. London in New York 1999: Routledge, 106–116.

15 Avguštin Malle, Alfred Elste, Brigitte Entner, Boris Jesih, Valentin Sima, Heidi Wilscher, *Vermögensentzug, Rückstellung und Entschädigung am Beispiel von Angehörigen der slowenischen Minderheit, ihrer Verbände und Organisationen* (=Veröffentlichungen der Österreichischen Historikerkommission, Bd. 23/1). Wien in München 2004: Oldenbourg, 595 str.

16 Dušan Nečak, Boris Jesih, Božo Repe in Peter Vodopivec (ur.), *Slovensko-avstrijski odnosi v 20. stoletju = Slovenisch-österreichische Beziehungen im 20. Jahrhundert* (=Historia, 8). Ljubljana 2004: Oddelek za zgodovino Filozofske fakultete, 804 str.

šanji slovenske manjšine v Italiji ter italijanske in madžarske manjšine v Sloveniji. Rezultat tega dela je strokovna monografija *Varstvo narodnih skupnosti v Republiki Sloveniji*, ki je izšla tudi v madžarskem, italijanskem, angleškem ter španskem jeziku. Konec devetdesetih let 20. stoletja je preusmeril raziskovalno pozornost na raziskovanje percepcije slovenske integracijske politike med pripadniki priseljenjskih skupnosti z območja nekdanje Jugoslavije in v sodelovanju z Mojco Medvešek pripravil zaključno poročilo projekta *Percepcije slovenske integracijske politike*.¹⁷ V zadnjih letih je objavljaj tudi v uglednih tujih revijah, kot na primer *Cambridge Review of International Affairs*, *Südosteuropa* in *Revista di llengua i dret*.¹⁸

Raziskovalci, ki delujejo na pravnem področju, se ukvarjajo v glavnem s problematiko položaja in zaščite manjšin. **Vera Klopčič** je poleg doktorske disertacije z naslovom *Individualni in kolektivni elementi v mednarodnem varstvu človekovih pravic: dokumenti Sveta Evrope o varstvu narodnih manjšin*, ki jo je ubranila na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani, objavila še vrsto prispevkov o romski skupnosti v Sloveniji.¹⁹

Samo Kristen obravnava zgodovino nekdanje nemške manjšine v Sloveniji in zgodovino razmejitve med Italijo ter Jugoslavijo, ki je bila tudi tema njegove doktorske disertacije (*Proces jugoslovanske razmejitve z Italijo v luči diplomatske korespondence jugoslovanskih ambasad v Londonu, Washingtonu, Rimu, Parizu in Moskvi: medvojna zavezniška ozemeljska zagotovila Jugoslaviji in problem njihove recepcije in percepcije na jugoslovanski strani*). Z vprašanjem razmejitve se je ukvarjal tudi v svoji znanstveni monografiji z naslovom *Istrsko vprašanje: iz zgodovine slovensko-hrvaške razmejitve v Istri*.²⁰

17 Romana Bešter, Mitja Hafner-Fink, Petra Roter, Miran Komac (ur.) in Mojca Medvešek (ur.), *Percepcije slovenske integracijske politike: zaključno poročilo* – 2. natis. Ljubljana 2005: Inštitut za narodnostna vprašanja, 791 str.

18 Miran Komac, »The House on the Historical Fault: (or 'The Marathon Runners on Their Lap of Honour')«, *Cambridge Review of International Affairs* let. 12, št. 2/1999, 94–108; Miran Komac, »Minority Self-Government in Slovenia«, *Südosteuropa* let. 40, št. 7–8/2000, 358–374; Miran Komac, »The Protection of Ethnic Minorities in the Republic of Slovenia and the European Charter for Regional or Minority Languages«, *Revista di llengua i dret* št. 41/2004, 39–104.

19 Vera Klopčič, »The Legal Status of the Roma in Eastern and Central Europe«, *Donauraum* let. 40, št. 1–2/2001, 71–83; Vera Klopčič, »Le droit des langues dans l'ex-Yugoslavie«. V: Henri Giordan (ur.), *Les minorités en Europe: droits linguistiques et droits de l'homme* (=Collection »Théorie, cultures et sociétés«). Paris 1992: Éditions Kimé, 325–344; Vera Klopčič, »Selfdetermination of Roma as a New Phenomenon«. V: Milan Predan (ur.), *Minorities and the Central European Initiative: On the Occasion of the 10th Anniversary of the CEI Instrument for the Protection of Minority Rights (1994–2004)*, [S. l.]: CEI Executive Secretariat, 2004, 44–47.

20 Samo Kristen, *Istrsko vprašanje: iz zgodovine slovensko-hrvaške razmejitve v Istri*. Ljubljana 2002: Društvo 2000 in Inštitut za narodnostna vprašanja, 162 str.; Samo Kristen, *Meje in misije: dileme slovensko-hrvaške razmejitve v Istri v vojaškem, političnem, diplomatskem in obveščevalnem metežu II. svetovne vojne*. Ljubljana 2006: Društvo 2000, Inštitut za narodnostna vprašanja, 410 str.

Mitja Žagar se ukvarja z regulacijo medetničnih odnosov ter s položajem in zaščito manjšin in drugih narodnih skupnosti v Sloveniji. Je soavtor znanstvene monografije *The Former Yugoslavia's Diverse Peoples: A Reference Sourcebook*. Uredil je tudi dva zbornika, ki se ukvarjata s problemi mednacionalnih odnosov in konfliktov: *The constitutional and political regulation of ethnic relations and conflicts: [selected papers]*²¹ in *Slovenija & evropski standardi varstva narodnih manjšin*.²² Objavil je tudi več prispevkov v uglednih tujih revijah, kot na primer v *Humana iura*.²³

S sociološkega vidika se raziskav slovenskega narodnega vprašanja loteva **Marija Jurić Pahor**. Večinoma se ukvarja z vprašanji dvojezičnosti in identitete naroda s stališča socialne psihologije ter s položajem Slovencev na Koroškem in v Italiji. Je avtorica oziroma soavtorica dveh znanstvenih monografij: *Zweispriachigkeit und Identität*²⁴ in *Narod, identiteta, spol*,²⁵ skupaj z Elke Tschernokoshewo pa je izdala in bila glavna avtorica knjige *Auf der Suche nach hybriden Lebensgeschichten: Theorie–Feldforschung–Praxis*.²⁶

Najštevilčnejša je skupina raziskovalcev, ki se s slovenskim narodnim vprašanjem ukvarja z vidika zgodovine. **Matjaž Klemenčič** se na eni strani ukvarja z raziskovanjem slovenskih izseljenskih skupnosti v ZDA, na drugi pa z raziskovanjem slovenskega narodnega vprašanja v Jugoslaviji ter zgodovine koroških in štajerskih Slovencev.²⁷ Njegovo raziskovanje na področju slovenskih izseljenskih skupnosti v ZDA posega na področje življenja in delovanja teh skupnosti, medtem ko raziskovalci na Inštitutu za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU raziskujejo literarno ustvarjanje ter podobe Slovenije pri izseljencih oziroma podobe Amerike in drugih priseljenskih držav v očeh potencialnih izseljencev. S tega področja je objavil dve znanstveni monografiji (*Slovenes of Cleveland: the Creation of a New Nation and a New World Community: Slovenia and the Slovenes of Cleveland*,

21 Mitja Žagar, Boris Jesih in Romana Bešter (ur.), *The Constitutional and Political Regulation of Ethnic Relations and Conflicts: selected papers* (=Ethnicity, 2). Ljubljana 1999: Institute for Ethnic Studies, 324 str.

22 Miroslav Polzer, Liana Kalčina in Mitja Žagar (ur.), *Slovenija in evropski standardi varstva narodnih manjšin* (=Zbirka Slovenija in Svet Evrope, 21). Ljubljana 2002: Informacijsko dokumentacijski center Sveta Evrope pri NUK, Inštitut za narodnostna vprašanja, Avstrijski inštitut za vzhodno in jugovzhodno Evropo, 161 str.

23 Mitja Žagar in Aleš Novak, »La protección de las minorías nacionales en la Europa Central y del este a través del derecho constitucional e internacional«. *Humana iura* 1998, 19–68.

24 Marija Jurić Pahor, Klaus-Börge Boeckmann, Karl-Michael Brunner, Mariola Egger, Georg Gombos in Dietmar Larcher, *Zweispriachigkeit und Identität* (=Disertacije in razprave, 16). Klagenfurt/Celovec 1988: Drava, 237 str.

25 Marija Jurić Pahor, *Narod, identiteta, spol* (=Knjižna zbirka Smeri), Trst 2000: ZTT/EST, 411 str.

26 Marija Jurić Pahor in Elka Tschernokoshewa, *Auf der Suche nach hybriden Lebensgeschichten: Theorie–Feldforschung –Praxis* (=Hybride Welten). Münster 2005: Waxmann.

27 V tisku pri Mohorjevi Založbi v Celovcu je knjiga *Koroški Slovenci v boju za narodnostni obstoj po drugi svetovni vojni*, katere soavtor je skupaj s svojim očetom, prof. dr. Vladimirjem Klemenčičem.

Ohio²⁸ in Jurij Trunk med Koroško in Združenimi državami Amerike ter zgodovina slovenskih naselbin v Leadvillu, Kolorado, in v San Franciscu, Kalifornija²⁹). Rezultate raziskovanj s področja slovenskega narodnega vprašanja v Jugoslaviji je skupaj z **Mitjo Žagarjem** objavil v znanstveni monografiji *The Former Yugoslavia's Diverse Peoples: A Reference Sourcebook*.³⁰ Med drugim je skupaj z Jernejem Zupančičem leta 2004 v *Nationalities Papers* objavil prispevek »The effects of the dissolution of Yugoslavia on the minority rights of Hungarian and Italian minorities in the Post-Yugoslav states«,³¹ o izseljenskih problematikah pa je objavljal tudi v *Journal of American Ethnic History*.³²

Attila Kovacs se kot pripadnik madžarske manjšine v Sloveniji v svojih prispevkih –večinoma v madžarskem jeziku – v glavnem ukvarja z njeno zgodovino. Je avtor znanstvene monografije v madžarskem jeziku (*Földreform és kolonizáció a Lendva-vidéken a két világháború között*),³³ v kateri je analiziral agrarno reformo in kolonizacijo na območju Lendave in okoliških naselij po prvi svetovni vojni.

Vera Kržišnik Bukič se je do začetka 21. stoletja posvečala predvsem raziskavam zgodovine slovenskih priseljenskih skupnosti na območju nekdanje Jugoslavije. Pozneje se je preusmerila v proučevanje priseljenskih skupnosti z območja nekdanje Jugoslavije v Republiki Sloveniji. Rezultate teh raziskav je objavila v mnogih izvirnih in preglednih znanstvenih člankih ter v znanstveni monografiji *Narodnostna sestava prebivalstva v obmejnem prostoru med Slovenijo in Hrvaško: statistični kazalci narodnostnega (samo)opredeljevanja in maternega jezika po popisu prebivalstva iz leta 1991 s posebnim poudarkom na Slovencih in Hrva-*

28 Matjaž Klemenčič, *Slovenes of Cleveland: The Creation of a New Nation and a New World Community: Slovenia and the Slovenes of Cleveland, Ohio*. Novo mesto, Ljubljana 1995: Tiskarna Novo mesto in Dolenjska založba, Scientific Institute of the Faculty of Arts, XXIV, 414 str.

29 Matjaž Klemenčič, *Jurij Trunk med Koroško in Združenimi državami Amerike ter zgodovina slovenskih naselbin v Leadvillu, Koloradu in v San Franciscu, Kalifornija*. Celovec, Ljubljana in Dunaj 1999: Mohorjeva založba, 509 str.

30 Matjaž Klemenčič in Mitja Žagar, *The Former Yugoslavia's Diverse Peoples: A Reference Sourcebook* (=Ethnic Diversity Within Nations). Santa Barbara, Ca. 2004: ABC-CLIO, XX, 426 str.

31 Matjaž Klemenčič in Jernej Zupančič, »The Effects of the Dissolution of Yugoslavia on the Minority Rights of Hungarian and Italian Minorities in the Post-Yugoslav States«. *Nationalities Papers* let. 32, št. 32/2004, 853–896.

32 Matjaž Klemenčič, »To Fellow Americanists: A Letter from Slovenia«. *The Journal of American History* let. 80, št. 3/1993, 1031–1034; Matjaž Klemenčič, »American Slovenes and the Leftist Movements in the United States in the First Half of the Twentieth Century«. *Journal of American Ethnic History* let. 15, št. 3/1996, 20–43.

33 Attila Kovács, *Földreform és kolonizáció a Lendva-vidéken a két világháború között*. Lendva 2004: Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, 461 str.

tih,³⁴ uredila pa je tudi zbornik prispevkov o Slovencih na Hrvaškem.³⁵ Njena raziskovanja o priseljenjskih skupnostih v Republiki Sloveniji z območja nekdanje Jugoslavije pa še niso objavljena v tiskani obliki.

Janez Stergar je avtor številnih prispevkov o koroških Slovencih ter večine enciklopedijskih prispevkov o koroških Slovencih, ki so izšli v različnih enciklopedijah v Republiki Sloveniji. Skupaj s Stefanom Karnerjem je uredil obsežen zbornik z naslovom *Kärnten und Slowenien – »Dickicht und Pfade«*.³⁶ Je tudi soavtor in sourednik (skupaj z Vero Klopčič) dveh strokovnih monografij (*Ethnic Minorities in Slovenia: On the Occasion of the World Conference on Human Rights in Vienna, 14–25 June 1993* in *Ethnic Minorities in Slovenia: On the Occasion of the 6th European Conference of Border Regions in Ljubljana, 13–15 October 1994*), ki sta izšli kot rezultat projekta na INV.³⁷

Alessandro Volk se v svojem raziskovalnem delu v glavnem ukvarja z istrskimi begunci (esuli) po drugi svetovni vojni, kar je bila tema tako njegove doktorske disertacije (*Naselitev istrskih beguncev (ezulov) v Tržaški pokrajini, 1945–1966*), kot tudi treh znanstvenih monografij.³⁸

Ob omenjenih raziskovalcih, ki večino ali pa vsaj precejšen del svojega znanstveno-raziskovalnega dela posvečajo proučevanju slovenskega narodnega vprašanja, so na INV zaposleni še nekateri mlajši sodelavci, kot na primer **Mojca Medvešek**, ki je leta 2003 obranila doktorsko disertacijo *Trendi medgeneracijske etnič-*

34 Vera Kržišnik Bukič, *Narodnostna sestava prebivalstva v obmejnem prostoru med Slovenijo in Hrvaško: statistični kazalci narodnostnega (samo)opredeljevanja in maternega jezika po popisu prebivalstva iz leta 1991 s posebnim poudarkom na Slovencih in Hrvatih*. Ljubljana 1997: Inštitut za narodnostna vprašanja, 138 str.

35 Vera Kržišnik Bukič (ur.), *Slovenci v Hrvaški: zbornik skupine avtorjev* (=Projekt Slovenci v prostoru nekdanje Jugoslavije izven Slovenije, knj. 1). Ljubljana 1995: Inštitut za narodnostna vprašanja, 415 str.

36 Stefan Karner in Janez Stergar (ur.), *Kärnten und Slowenien – »Dickicht und Pfade«* (=Kärnten und die nationale Frage, Bd. 5). Klagenfurt/Celovec, Ljubljana, Wien 2005: Mohorjeva/Hermagoras, 416 str.

37 Boris Jesih, Vladimir Klemenčič, Sonja Novak-Lukanovič, Albina Nečak-Lük, Peter Winkler, Mitja Žagar, Vera Klopčič (ur.) in Janez Stergar (ur.), *Ethnic Minorities in Slovenia: On the Occasion of the World Conference on Human Rights in Vienna, 14–25 June 1993*. Ljubljana 1993: Inštitut za narodnostna vprašanja = Institute for Ethnic Studies, 58 str.; Boris Jesih, Vladimir Klemenčič, Sonja Novak-Lukanovič, Albina Nečak-Lük, Peter Winkler, Mitja Žagar, Vera Klopčič (ur.) in Janez Stergar (ur.), *Ethnic Minorities in Slovenia: On the Occasion of the 6th European Conference of Border Regions in Ljubljana, 13–15 October 1994* – 2nd revised and enlarged ed. Ljubljana 1994: Inštitut za narodnostna vprašanja = Institute for Ethnic Studies, 70 str.

38 Sandi Volk, *Ezulski skrbniki: vloga in pomen begunskih organizacij ter urejanje vprašanja istrskih beguncev v Italiji v luči begunskega časopisja 1945–1963* (=Knjižnica Annales, 20). Koper 1999: Zgodovinsko društvo za južno Primorsko in Znanstvenoraziskovalno središče Republike Slovenije, 290 str.; Sandi Volk, Vida Rožac-Darovec in Darko Darovec (ur.), *Istra v Trstu: naselitev istrskih in dalmatinskih ezulov in nacionalna bonifikacija na Tržaškem 1945–1966* (=Knjižnica Annales, 33). Koper 2003: Univerza na Primorskem, Znanstvenoraziskovalno središče in Zgodovinsko društvo za južno Primorsko; Trst 2003: Narodna in študijska knjižnica, 348 str.; Sandi Volk, *Esuli a Trieste: bonifica nazionale e rafforzamento dell'italianità sul confine orientale*. Udine 2004: Kappa Vu, 370 str.

ne kontinuitete na narodno mešanih območjih ob slovenski meji, in pridobila tudi podoktorsko štipendijo. Predvideno je, da se bo ukvarjala s problematiko srbskih priseljencev v Republiki Sloveniji.³⁹ **Marko Zajc**, ki je velik del svojega dosedanjega raziskovalnega dela posvetil zgodovini žumberških Uskokov, je obrnil doktorsko disertacijo o zgodovini Slovencev na Hrvaškem.⁴⁰ **Hannah Starman** je sodelavka pri podoktorskem projektu *Judje v imaginariju etničnih razlikovanj v sodobni Sloveniji* in vodja mednarodnega projekta *Judje in antisemitizem v Sloveniji: holokavst in izkoreninjen spomin*, ki ga financira ameriška fundacija Rabi Israel Miller Fund for Shoah Research. O antisemitizmu v postkomunističnih deželah Srednje in Vzhodne Evrope je objavila prispevek v *Anthropological East European Review*.⁴¹

Na INV je zaposlena še mlada raziskovalka **Romana Bešter**, ki se ukvarja z ustavnim varstvom manjšin, o čemer je pisala tudi v svojem magistrskem delu *Primerjava nekaterih vidikov ustavne zaščite manjšin v državah članicah Sveta Evrope: manjšinsko varstvo v Svetu Evrope in ustavna ureditev manjšinskega varstva v državah članicah Sveta Evrope*. Mlada raziskovalka **Sara Brezigar** se ukvarja z vprašanjem promocije manjšinskih jezikov v Evropi in še zlasti na Tržaškem in Goriškem v Italiji, kar je bila tudi tema njene magistrske naloge z naslovom *Politike promocije manjšinskih jezikov: primer slovenske jezikovne manjšine v Italiji*. **Martina Bufolin** se bo ukvarjala s kitajsko priseljenko skupnostjo v Sloveniji, **Daniel Grafenauer** s problematiko koroških Slovencev,⁴² antropologinja **Špela Kalčič** z oblačilnimi praksami Muslimanov v Sloveniji, **Janez Pirc** pa z vprašanji priseljevanja iz Afrike v Evropsko unijo.

V preteklosti so na INV delovali še nekateri drugi raziskovalci. Na prvem mestu je treba omeniti nekdanje direktorje Silva Devetaka, Janka Jerija in Vladimirja Klemenčiča. **Silvo Devetak**, ki se s slovenskih narodnim vprašanjem ukvarja z vidika prava, je avtor dveh znanstvenih monografij. Prvo, z naslovom *Manjine*,

39 Danilo Dolenc, Ana Kralj, Andraž Melanšek, Petra Roter, Miran Komac (ur.) in Mojca Medvešek (ur.), *Simulacija priseljevanja v ljubljansko urbano regijo: analiza etnične strukture prebivalstva Mestne občine Ljubljana – zaključno poročilo*. Ljubljana 2005: Inštitut za narodnostna vprašanja, 370 str.

40 *Slovensko-hrvaški odnosi s posebnim ozirom na slovensko-hrvaškomejo 1830-1918* : doktorska naloga / Marko Zajc. - Ljubljana : [Marko Zajc], 2005. 382 f. - (Disertacije ; 61)

41 Hannah Starman, »Anti-semitism in Postcommunist Central and Eastern Europe«. *Anthropological East European Review* letn. 22, št. 2/2004, 65–75.

42 Danijel Grafenauer, »Kratka biografija slovenskih duhovnikov Podgorca, Ražuna in Limpla s poudarkom na njihovem delovanju v Akademiji slovenskih bogoslovcev v Celovcu«. V: Tina Bahovec (ur.), *Eliten und Nationwerdung: die Rolle der Eliten bei der Nationalisierung der Kärntner Slovenen* (=Unbegrenzte Geschichte, Bd. 10). Klagenfurt/Celovec, Laibach/Ljubljana, Wien/Dunaj 2003: Hermagoras/Mohorjeva 321–343.

ljudska prava, demokratija: mednarodna zaščita ljudskih i etničkih prava,⁴³ je objavil tik pred razpadom nekdanje Jugoslavije, drugo, z naslovom *Pravica do različnosti: pravno varstvo manjšin v Evropi*,⁴⁴ pa pri novem »Evropskem inštitutu za manjšine in regionalizem« na Univerzi v Mariboru. Ukvarja se tudi z odprtimi problemi pravnega varstva manjšin, in to tako v Republiki Sloveniji kot tudi pri slovenskih manjšin v zamejstvu.

S pravnega vidika se je s slovenskim narodnim vprašanjem ukvarjal tudi **Janko Jeri**, ki je avtor številnih del, med njimi tudi znanstvene monografije o zgodovini razmejitve med Slovenijo in Italijo (*Tržaško vprašanje po drugi svetovni vojni: tri faze diplomatskega boja*⁴⁵) in soavtor treh znanstvenih monografij o položaju Slovencev v Italiji (*Passato e presente degli Sloveni in Italia*,⁴⁶ *Slovinci v Italiji včeraj in danes*⁴⁷ in *Slovenes in Italy Yesterday and Today*⁴⁸), ki pa segajo v sredo sedemdesetih let 20. stoletja. Poudariti pa je treba, da je Jeri tudi v devetdesetih letih 20. stoletja nadaljeval z objavljanim zlasti enciklopedičnih prispevkov na obravnavano tematiko.

Geograf **Vladimir Klemenčič** je tudi v obdobju po letu 1990 objavil številne prispevke o socialnogeografskem razvoju slovenskih manjšin v zamejstvu in o madžarski in italijanski manjšini v Sloveniji. Je tudi eden od soavtorjev večjezične znanstvene monografije, ki obravnava probleme obmejne regije ob jugoslovansko-italijansko-avstrijski tromeji v osemdesetih letih 20. stoletja,⁴⁹ in soavtor dveh

43 Silvo Devetak, *Manjine, ljudska prava, demokratija: mednarodna zaščita ljudskih i etničkih prava*. Sarajevo 1989: Oslobodenje, 343 str.

44 Silvo Devetak, *Pravica do različnosti: pravno varstvo manjšin v Evropi*. Maribor 1999: ECERS, 361 str.

45 Janko Jeri, *Tržaško vprašanje po drugi svetovni vojni: tri faze diplomatskega boja*. Ljubljana 1961: Cankarjeva založba, 378 str.

46 Milko Kos, Lavo Čermelj, Bogo Grafenauer, Janko Jeri in Gorazd Kušej, *Passato e presente degli Sloveni in Italia* (=Gli Sloveni in Italia, 2). Trieste 1974: Editoriale Stampa Triestina, 100 str.

47 Milko Kos, Lavo Čermelj, Bogo Grafenauer, Janko Jeri in Gorazd Kušej, *Slovinci v Italiji včeraj in danes* (=Slovinci v zamejstvu, 1). Trst 1974: Založništvo tržaškega tiska, 97 str.

48 Milko Kos, Lavo Čermelj, Bogo Grafenauer, Janko Jeri, in Gorazd Kušej, *The Slovenes in Italy Yesterday and Today*. Trst/Trieste 1974: Založništvo tržaškega tiska/Editoriale stampa triestina, 108 str.

49 Vladimir Klemenčič, Anton Gosar, Bruno Backé, Friedrich Zimmermann, Giorgio Valussi, Giovanna Meneghel, Mirko Pak (ur.) in Dušan Plut (ur.), *Tromeja: obmejna regija Jugoslavije, Avstrije in Italije – mednarodni meduniverzitetni geografski raziskovalni projekt / Das Dreiländereck: eine Grenzenregion Österreichs, Italiens und Jugoslawiens – eine internationale interuniversitäre geographische Projektstudie / Le tre regioni di confine: un'area transconfinaria tra Italia, Jugoslavia ed Austria – progetto di ricerca geografico interuniversitario ed internazionale / The Three Border Area of Austria, Italia and Yugoslavia: An International Research Project of Geographers from the Universities of Ljubljana, Klagenfurt, Udine and Trieste* (=Dela, št. 7). Ljubljana 1990: Oddelek za geografijo Filozofske fakultete, 184 str.

strokovnih monografij o manjšinah v Sloveniji, ki ju je izdal INV.⁵⁰ O tej problematiki pa je pisal tudi v uglednih tujih revijah, kot na primer *GeoJournal*.⁵¹

Poleg omenjenih so z INV sodelovali oziroma iz njega izšli še **Dušan Nečak**, ki je avtor nekaj znanstvenih monografij, v katerih obravnava zgodovino Slovencev na Koroškem (*Koroški Slovenci v drugi avstrijski republiki (1945–1976): osnutek za politično zgodovino*⁵²) ter zgodovino nemške manjšine v Sloveniji. Še pred letom 1990 je obranil doktorsko disertacijo z naslovom *Volitive na Koroškem po drugi svetovni vojni*, ki jo je pozneje objavil tudi v knjižni obliki.⁵³ Je tudi urednik zbornika znanstvenih prispevkov, ki obravnavajo zgodovino nekdanje nemške manjšine v Sloveniji (*Die 'Deutschen' in Slowenien (1918–1955): kurzer Abriß = 'Nemci' na Slovenskem (1918–1955): kratak oris*⁵⁴) in sourednik zbornika prispevkov o slovensko-avstrijskih odnosih v 20. stoletju.⁵⁵ Objavljal je tudi v uglednih tujih revijah, npr. *Osthefte, Südostdeutsches Archiv* itd.⁵⁶

Zgodovinar **Janko Pleterski** se je s problematiko koroških Slovencev ukvarjal tako rekoč vse življenje – od svoje doktorske disertacije leta 1962 (*Narodna zavest in politična orientacija prebivalstva slovenske Koroške v letih 1848–1914*) pa vse do svoje zadnje znanstvene monografije *Souveränität und ethnische Politik: Beiträge zur Geschichte der Slowenen in Österreich 1945–1976*,⁵⁷ ki je izšla leta

50 Boris Jesih, Vladimir Klemenčič, Sonja Novak-Lukanovič, Albina Nečak-Lük, Peter Winkler, Mitja Žagar, Vera Klopčič (ur.) in Janez Stergar (ur.), *Ethnic Minorities in Slovenia: On the Occasion of the World Conference on Human Rights in Vienna, 14–25 June 1993*. Ljubljana 1993: Inštitut za narodnostna vprašanja = Institute for Ethnic Studies, 58 str.; Boris Jesih, Vladimir Klemenčič, Sonja Novak-Lukanovič, Albina Nečak-Lük, Peter Winkler, Mitja Žagar, Vera Klopčič (ur.) in Janez Stergar (ur.), *Ethnic Minorities in Slovenia: On the Occasion of the 6th European Conference of Border Regions in Ljubljana, 13–15 October 1994 – 2nd revised and enlarged ed.* Ljubljana 1994: Inštitut za narodnostna vprašanja = Institute for Ethnic Studies, 70 str.

51 Vladimir Klemenčič, »National Minorities as an Element of the Demographic and Spatial Structure of the Alpine-Adriatic-Pannonian Region«. *GeoJournal* let. 30, št. 3/1993, 207–214; Vladimir Klemenčič in Rado Genorio, »The New State of Slovenia and Its Function Within the Frame of Europe«. *GeoJournal* let. 30, št. 3/1993, 323–333.

52 Dušan Nečak, *Koroški Slovenci v drugi avstrijski republiki (1945–1976): osnutek za politično zgodovino*. Ljubljana 1985: Borec, 212 str.

53 Dušan Nečak, *Volitive na Koroškem po drugi svetovni vojni*. Ljubljana 1982: Borec, 270 str.

54 Dušan Nečak (ur.), »Nemci« na Slovenskem (1941–1955): *izsledki projekta* (=Razprave Filozofske fakultete), Ljubljana 1998: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 343 str.

55 Dušan Nečak, Boris Jesih, Božo Repe in Peter Vodopivec (ur.), *Slovensko-avstrijski odnosi v 20. stoletju = Slowenisch-österreichische Beziehungen im 20. Jahrhundert* (=Historia, 8). Ljubljana 2004: Oddelek za zgodovino Filozofske fakultete, 804 str.

56 Dušan Nečak, »Einige grundlegende Angaben über das Schicksal der deutschen Volksgemeinschaft in Slowenien nach 1945«. *Südostdeutsches Archiv*, Bd. 26/27, 1993/1994, 163–171; Dušan Nečak, »Slowenische Historiographie: Das 'Projekt einer anderen Geschichte'«. *Österreichische Osthefte*, Jhrg. 44, Hf. 1/2–2002, 335–344.

57 Janko Pleterski, *Souveränität und ethnische Politik: Beiträge zur Geschichte der Slowenen in Österreich 1945–1976*. lagenfurt/Celovec in Ljubljana 2004: Založba Wieser, Inštitut za narodnostna vprašanja, 267 str.

2004. V svojem obsežnem opusu se je ukvarjal zlasti z odnosom avstrijske države in slovenske politike do koroških Slovencev, z madnarodnopravnimi vidiki zaščite slovenske manjšine v Avstriji ter z vplivom manjšinske problematike na jugoslovansko/slovensko-avstrijske odnose. Večino njegovih prispevkov, ki obravnavajo omenjena vprašanja, je leta 2005 izdal v posebni publikaciji z naslovom *Avstrija in njeni Slovenci* Inštitut za narodnostna vprašanja.⁵⁸

Med nekdanjimi sodelavci INV je treba omeniti tudi zgodovinarja **Andreja Vovka**. Področje njegovega raziskovanja slovenskega narodnega vprašanja je zelo obsežno, prav tako tudi njegova bibliografija. Ukvarjal se je s problematiko beguncev s Primorske v Jugoslaviji med obema vojnama,⁵⁹ zgodovino slovenskih izseljencev v ZDA⁶⁰ in še bi lahko naštevali. Sodeloval je tudi v slovensko-italijanski zgodovinskokulturni komisiji.⁶¹

Renata Mejak se je ukvarjala v glavnem s problematiko madžarske manjšine v Sloveniji in slovenske manjšine na Madžarskem z vidika jezikoslovja. Svoja spoznanja je kot soavtorica objavila v dveh strokovnih monografijah⁶² in številnih izvornih ter preglednih znanstvenih člankih.

Težišče raziskovalnega dela na področju slovenskega narodnega vprašanja pri sociologinji **Simoni Zavratnik-Zimic** predstavljajo raziskovanja nekaterih odprtih problemov koroških Slovencev na Koroškem, rezultate katerih je objavila v znanstveni monografiji *Pogovori s koroškimi Slovenci: o etnični identiteti, slovenščini, dvojezični vzgoji in samopodobi*.⁶³

58 Janko Pleterski, Boris Jesih (ur.), *Avstrija in njeni Slovenci: 1945–1976* (=Ethnicity, 4). Ljubljana 2000: Inštitut za narodnostna vprašanja, 263 str.

59 Andrej Vovko, »Izseljevanje iz Primorske med obema vojnama«. *Zgodovinski časopis* let. 46, št. 1/1992, 87–92.

60 Andrej Vovko, »The Myth of America and the Society of St. Raphael«. *Slovene Studies* let. 13, št. 1/1991, 107–110.

61 France M. Dolinar, Branko Marušič, Boris Mlakar, Fulvio Tomizza, Lucio Toth, Fulvio Salimbeni, Elio Apih, Paola Pagnini, Angelo Ara, Giorgio Conetti, Raoul Pupo, Marina Cattaruzza, Andrej Vovko, Saša Vuga, Milica Kacin-Wohinz (ur.) in Nevenka Troha (ur.), *Slovensko-italijanski odnosi 1880–1956: poročilo slovensko-italijanske zgodovinsko-kulturne komisije = I raporti italo-sloveni 1880–1956: relazione della commissione storico-culturale italo-slovena = Slovene-Italian Relations 1880–1956: Report of the Slovene-Italian Historical and Cultural Commission*. Ljubljana 2001: Nova revija, 161 str.

62 Renata Mejak in Sonja Novak-Lukanovič, *The Participation of Parents, Schools and the Social Surrounding in the Implementation of the Concept of Bilingual Education: Case Study* (=Ethnicity, 1). Ljubljana 1991: Inštitut za narodnostna vprašanja, 100 str.; Boris Jesih, Katalin Munda-Hirnök, Renata Mejak, Mojca Medvešek, Attila Kovács, Albina Nečak-Lük (ur.), George Muskens (ur.) in Sonja Novak-Lukanovič (ur.), *Managing the Mix Thereafter: Comparative Research into Mixed Communities in Three Independent Successor States*. Ljubljana 2000: Institute for Ethnic Studies, 166 str.

63 Simona Zavratnik-Zimic, *Pogovori s koroškimi Slovenci: o etnični identiteti, slovenščini, dvojezični vzgoji in samopodobi*. Celovec, Ljubljana, Dunaj 1998: Mohorjeva založba, 132 str.

Geografinja **Karmen Medica** se ukvarja v glavnem z narodnostno problematiko Istre, ki je bila tudi tema njene uspešno ubranjene magistrske naloge z naslovom *Narodnostna in migracijska problematika slovenske Istre* in doktorske disertacije s temo *Od etničnosti do regionalizma, v pogojih obmejnosti – primer Istre*.

Danes se s problematiko Slovencev in Italijanov ob zahodni slovenski meji ukvarjajo tudi na Znanstvenoraziskovalnem središču Univerze na Primorskem v Kopru. Med tamkajšnjimi raziskovalci je treba v prvi vrsti omeniti zgodovinarja **Jožeta Pirjevca**, avtorja številnih prispevkov o zgodovini in položaju Slovencev v Italiji. Med temi so omembe vredne zlasti nekatere znanstvene monografije, ki jih je sam ali pa v soavtorstvu izdal po letu 1990, kot na primer *Storia degli sloveni in Italia: 1866–1998*⁶⁴ in *Zgodovina Slovencev v Italiji 1866–2000*.⁶⁵ Ukvarjal se je tudi s položajem Slovencev v Jugoslaviji, kar obravnava v svojih preglednih knjigah o zgodovini Jugoslavije: *Jugoslavija 1918–1992: nastanek, razvoj ter razpad Karadjordjevičeve in Titove Jugoslavije* (izšla tudi v češkem jeziku),⁶⁶ *Le guerre jugoslave: 1991–1999*⁶⁷ in *Jugoslovanske vojne: 1991–2001*.⁶⁸ Je tudi avtor več znanstvenih prispevkov v tujih revijah *Österreichische Osthefte*, *Slovene studies* in *Ethnos-Nation*.⁶⁹

Tudi **Milan Bufon**, ki se ukvarja s položajem Slovencev v Italiji z geografskega vidika, je rezultate svojega raziskovanja objavil v številnih izvornih in preglednih znanstvenih člankih ter znanstvenih monografijah, v katerih obravnava številne aspekte iz življenja slovenske manjšine v današnjem času.⁷⁰ Je avtor več znan-

64 Jože Pirjevec, *Serbi, Croati, Sloveni: storia di tre nazioni* (=Universale paperbacks Il Mulino, 296). Bologna 1999: Il Mulino, 193 str.

65 Milica Kacin-Wohinz in Jože Pirjevec, *Zgodovina Slovencev v Italiji 1866–2000* (=Zbirka Korenine). Ljubljana 2000: Nova revija, 336 str.

66 Jože Pirjevec, *Jugoslavija 1918–1992: nastanek, razvoj ter razpad Karadjordjevičeve in Titove Jugoslavije*. Koper 1995: Lipa, 461 str.; Jože Pirjevec, *Jugoslávie 1918–1992: vznik, vývoj a rozpad Karadjordjevičovy a Titovy Jugoslávie* (=Edice dějiny Evropy, sv. 1). Praha 2000: Argo, 537 str.

67 Jože Pirjevec, *Le guerre jugoslave: 1991–1999* (=Einaudi tascabili, Storia, 1035). Torino 2001: Giulio Einaudi, 748 str.

68 Jože Pirjevec, *Jugoslovanske vojne: 1991–2001*. Ljubljana 2003: Cankarjeva založba, 783 str.

69 Jože Pirjevec, »Das Bild des Slawen in der Italienischen publizistik des Adriaarumes«. *Österreichisches Osthefte*, Jg. 33, hft. 1/2001, 27–34; Jože Pirjevec, »Italian Policy Toward the Slovenes from 1915 to 1994«. *Slovene Studies* let. 15, št. 1/2–2003, 63–73; Jože Pirjevec, »Die Slowenen in Italien«. *Ethnos-Nation* let. 3, št. 2/1995, 37–47; Jože Pirjevec, »Franz Joseph und die Slowenen – enttäuschte Liebe und lebendige Erinnerung«. *Österreichische Osthefte*, Jg. 38, Hft. 4/1996, 555–560.

70 Milan Bufon, *Sviluppo etnico e regionale delle aree di confine: il caso degli Sloveni nel Friuli-Venezia Giulia*. Trst/Trieste 1990: Slovenski raziskovalni inštitut/Istituto sloveno di ricerche/Slovene Research Institute, 67 str.; Milan Bufon, *Prostorska opredeljenost in narodna pripadnost. Obmejna in etnično mešana območja v evropskih razvojnih silnicah: primer Slovencev v Furlaniji - Julijski krajini*. Trst 1992: Založništvo tržaškega tiska, 223 str.; Milan Bufon, *Življenje ob meji: prekomejne vezi in vrednotenje obmejnosti na Goriškem*. Trst/Trieste

stvenih prispevkov v uglednih tujih revijah, npr. *GeoJournal*, *Rivista geografica italiana*, *Tijdschrift voor economische en sociale geografie*.⁷¹

Antropologinja **Mateja Sedmak**, ki se ukvarja z medetničnimi odnosi ob zahodni slovenski meji, je nekatere rezultate svojih raziskovanj strnila v znanstveni monografiji *Kri in kultura: etnično mešane zakonske zveze v Slovenski Istri*,⁷² zgodovinar **Aleksej Kalc** pa se v svojih izvornih in preglednih znanstvenih prispevkih ukvarja zlasti z zgodovino tržaškega prebivalstva in zgodovino tržaškega šolstva.⁷³

Med sodelavci Inštituta za novejšo zgodovino je treba omeniti zlasti zgodovinarjo **Milico Kacin Wohinz**, ki je sama ali v soavtorstvu objavila več znanstvenih monografij o Slovencih v Italiji v obdobju po prvi svetovni vojni: *Storia degli sloveni in Italia: 1866–1998*,⁷⁴ *Zgodovina Slovencev v Italiji 1866–2000*⁷⁵ in *Vivere al confine: sloveni e italiani negli anni 1918–1941*.⁷⁶ Prav tako ne gre prezreti poročila o slovensko-italijanskih odnosih, večjezičnega zbornika, ki ga je uredila

1993: Slovenski raziskovalni inštitut/Istituto sloveno di ricerche/Slovene Research Institute, 84 str.; Milan Bufon, *Prostor, meje, ljudje: razvoj prekomernih odnosov, struktura obmejnega območja in vrednotenje obmejnosti na Goriškem*. Trst 1995: Slovenski raziskovalni inštitut, 439 str.; Norina Bogatec in Milan Bufon, *Novi položaj slovenske manjšinske sole v Italiji = La nuova situazione della scuola Slovena in Italia*. Trst/Trieste 1996: Slovenski raziskovalni inštitut/Istituto sloveno di ricerche, 52 str.; Norina Bogatec in Milan Bufon, *Slovenske šole v Tržaški in Goriški pokrajini: vrtci in osnovne šole*. Trst 1996: SLORI, 181 str.; Norina Bogatec in Milan Bufon, *Slovenske šole v Tržaški in Goriški pokrajini: nižje in višje srednje šole*. Trst 1999: SLORI, 192 str.; Milan Bufon, *Confini, identità ed integrazione: nuove prospettive per l'Alto Adriatico*. Trieste 2002: SLORI, 261 str.; Milan Bufon, *Med teritorialnostjo in globalnostjo: sodobni problemi območij družbenega in kulturnega stika* (=Knjižnica Annales Majora). Koper 2004: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče in Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, 322 str.

71 Milan Bufon, »Un caso di identità etnica e territoriale: gli Sloveni in Italia«. *Rivista geografica italiana* let. 98, št. 3/1991, 437–454; Milan Bufon, »Cultural and Social Dimensions of Borderlands: The Case of the Italo-Slovene Trans-border Area«. *GeoJournal* let. 30, št. 3/1993, 235–240; Milan Bufon, »Per una geografia delle aree di confine: il caso della regione transconfinaria Italo-Slovena nel goriziano«. *Rivista geografica italiana* let. 101, št. 4/2004, 577–605; Milan Bufon, »Social Integration in the Italo-Slovene Gorizia Transborder Region«. *Tijdschrift voor economische en sociale geografie* let. 87, št. 3/1996, 247–258.

72 Mateja Sedmak in Darko Darovec, *Kri in kultura: etnično mešane zakonske zveze v Slovenski Istri* (=Knjižnica Annales Majora), Koper 2002: Zgodovinsko društvo za južno Primorsko in Znanstvenoraziskovalno središče Republike Slovenije, 403 str.

73 Aleksej Kalc, »Zapiski k preučevanju zgodovine tržaškega prebivalstva v 18. in 19. stoletju: od demografske entitete k družbeno-kulturnemu tkivu«. *Traditiones* let. 32, št. 2/2003, 137–150; Aleksej Kalc, »Prispevek za zgodovino slovenskega šolstva na Tržaškem: primer šole na Katinari od ustanovitve 1791 do prvih let 19. stoletja«. *Acta Histriae* let. 12, št. 2/2004, 73–106.

74 Milica Kacin-Wohinz in Jože Pirjevec, *Storia degli sloveni in Italia: 1866–1998* (=Ricerche). Venezia 1998: Marsilio, 149 str.

75 Milica Kacin-Wohinz in Jože Pirjevec, *Zgodovina Slovencev v Italiji 1866–2000* (=Zbirka Korenine). Ljubljana 2000: Nova revija, 336 str.

76 Milica Kacin-Wohinz, *Vivere al confine: sloveni e italiani negli anni 1918–1941*. Gorizia 2004: Goriška Mohorjeva družba, 332 str.

skupaj s sodelavko Nevenko Troha: *Slovensko-italijanski odnosi 1880–1956: poročilo slovensko-italijanske zgodovinsko-kulturne komisije = I raporti italo-sloveni 1880–1956: relazione della commissione storico-culturale italo-slovena = Slovene-Italian relations 1880–1956: report of the Slovene-Italian historical and cultural commission*.⁷⁷ Omembe vredni so tudi njeni prispevki v italijanskih revijah, kot npr. *Storia Contemporanea in Friuli*.⁷⁸

S položajem Slovencev v Italiji in še posebej z narodnostnimi razmerami na nekdanjem Svobodnem tržaškem ozemlju se ukvarja **Nevenka Troha**, sodelavka Inštituta za novejšo zgodovino. Med njenimi številnimi deli, ki se nanašajo na omenjeno problematiko, je treba izpostaviti znanstveni monografiji *Politika slovensko-italijanskega bratstva*⁷⁹ in *Komu Trst: Slovenci in Italijani med dvema državama*.⁸⁰ Je tudi avtorica prispevkov v številnih italijanskih revijah, kot npr. *Storia Contemporanea in Friuli*, *Quaderni Giuliani Storia* itd.⁸¹

Z vprašanjem italijanske in tudi madžarske manjšine v Sloveniji⁸² se v svojih objavljenih delih ukvarja tudi geograf **Peter Repolusk**, pomembno pa je tudi njegovo delo, v katerem obravnava prebivalstvo ob slovensko-hrvaški meji.⁸³ Geograf **Ludvik Olas** se je v nekaterih svojih izvirnih in preglednih znanstvenih

77 France M. Dolinar, Branko Marušič, Boris Mlakar, Fulvio Tomizza, Lucio Toth, Fulvio Salimbeni, Elio Apih, Paola Pagnini, Angelo Ara, Giorgio Conetti, Raoul Pupo, Marina Cattaruzza, Andrej Vovko, Saša Vuga, Milica Kacin-Wohinz (ur.) in Nevenka Troha (ur.), *Slovensko-italijanski odnosi 1880–1956: poročilo slovensko-italijanske zgodovinsko-kulturne komisije = I raporti italo-sloveni 1880–1956: relazione della commissione storico-culturale italo-slovena = Slovene-Italian Relations 1880–1956: Report of the Slovene-Italian Historical and Cultural Commission*. Ljubljana 2001: Nova revija, 161 str.

78 Milica Kacin-Wohinz, »Il clero sloveno della Venezia-Giulia«. *Storia contemporanea in Friuli* let. 21, št. 22/1991, 9–57; Milica Kacin-Wohinz, »La questione della minoranza slovena e croata nella politica del Partito comunista italiano: 1925–1935«. *Storia contemporanea in Friuli* let. 22, št. 23/1992, 27–85.

79 Nevenka Troha, *Politika slovensko-italijanskega bratstva: (slovensko-italijanska antifašistična unija v coni A Julijske krajine v času od osvoboditve do uveljavitve mirovne pogodbe)*. Ljubljana 1998: Arhiv Republike Slovenije, 208 str.

80 Nevenka Troha, *Komu Trst: Slovenci in Italijani med dvema državama*. Ljubljana 1999: Modrijan, 327 str.

81 Nevenka Troha, »La regione Giulia fra Italia e Jugoslavia. 1945–1947«. *Storia contemporanea in Friuli* let. 33, št. 34/2003, 9–47; Nevenka Troha, »La questione delle foibe nella storiografia slovena«. *Quaderni Giuliani Storia* let. 20, št. 2/1999, 329–340.

82 Peter Repolusk, »Družbeno gospodarske značilnosti narodnostno mešanega območja v Prekmurju«. V: Metka Špes (ur.), *Narodnostno mešana območja v SR Sloveniji: Prekmurje, Slovenska Istra* (=Geographica Slovenica, 16). Ljubljana 1985: Inštitut za geografijo Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani, 29–39, 102–115; Peter Repolusk, »Demografske in družbeno gospodarske značilnosti italijanskega prebivalstva na primeru narodnostno mešanih naselij Občine Piran«. V: Metka Špes (ur.), *Narodnostno mešana območja v SR Sloveniji: Prekmurje, Slovenska Istra* (=Geographica Slovenica, 16). Ljubljana 1985: Inštitut za geografijo Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani, 61–72, 155–168.

83 Peter Repolusk, »Elementi prebivalstvenega razvoja v obmejnih hrvaških občinah s poudarkom na Slovencih«. V: Vera Kržišnik Bukič (ur.), *Slovenci v Hrvaški: zbornik skupine avtorjev* (=Projekt Slovenci v prostoru nekdanje Jugoslavije izven Slovenije, knj. 1). Ljubljana 1995: Inštitut za narodnostna vprašanja, 261–284.

prispevkih med drugim ukvarjal s socialnogeografsko analizo prebivalstva v Prekmurju in Porabju⁸⁴ ter s problematiko Slovencev na avstrijskem Štajerskem.⁸⁵ Zgodovinar **Boris Gombač** večino svojega znanstveno-raziskovalnega dela posveča tržaškemu vprašanju v 19. in 20. stoletju. Rezultate svojih raziskav je objavil v več knjigah, med katerimi je treba omeniti zlasti *Trst-Trieste – dve imeni, ena identiteta : [sprehod čez historiografijo o Trstu 1719–1980]*, ki jo je objavil tudi v nemškem jeziku.⁸⁶ Omembe vredna je tudi monografija *Slovenija, Italija: od preziranja do priznanja*,⁸⁷ prezreti pa ne gre niti njegovih objav v tujih revijah, kot npr. v *Zeitgeschichte* in v zbornikih uglednih tujih založb.⁸⁸

Jezikoslovka **Inka Štrukelj**, ki se ukvarja zlasti z odnosi med jeziki ob zahodni slovenski meji, je uredila več zbornikov Društva za uporabno jezikoslovje.⁸⁹ Etnologinja **Pavla Štrukelj** pa se ukvarja s problematiko Romov v Sloveniji. O tem je med drugim objavila znanstveno monografijo *Tisočletne podobe nemirnih nomadov: zgodovina in kultura Romov v Sloveniji*.⁹⁰ O Romih v Sloveniji je pisala tudi v dunajski reviji *Ethnos*.⁹¹

Zgodovinar **Branko Marušič** v svojih prispevkih predstavlja zgodovino in pravni položaj primorskih Slovencev v 19. in 20. stoletju.⁹² V preteklosti se je s pro-

84 Janja Turk, Ludvik Olas, »Socialnogeografska analiza slovenskega Porabja na Madžarskem«. *Razprave in gradivo* št. 9–10/1979, 137–148; Ludvik Olas, »Geografski oris Prekmurja«. V: Metka Špes (ur.), *Narodnostno mešana območja v SR Sloveniji: Prekmurje, Slovenska Istra* (=Geographica Slovenica, 16). Ljubljana 1985: Inštitut za geografijo Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani, 15–19, 89–92.

85 Matjaž Klemenčič in Ludvik Olas, »Demografske strukture prebivalstva«. V: Boris Jesih (ur.), *Narodne manjšine 3: Slovenci v avstrijski zvezni deželi Štajerski*. Ljubljana 1994: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 73–81.

86 Boris M. Gombač, *Trst-Trieste – dve imeni, ena identiteta: sprehod čez historiografijo o Trstu 1719–1980*. Ljubljana, Trst 1993: Narodni muzej, Tržaška založba, 181 str.; Boris M. Gombač, *Trieste-Trst – zwei Namen, eine Identität: Spaziergang durch die Historiographie der Stadt Triest 1719–1980* (=Ost-, Mittel- und Südosteuropäische Literatur-, Theater- und Sprachwissenschaft, Bd. 5). St. Ingbert 2002: Röhrig, 234 str.

87 Boris M. Gombač, *Slovenija, Italija: od preziranja do priznanja* (=Zbirka Vrag ali mejak?, knj. 1). Ljubljana 1996: Debora, 157 str.

88 Boris M. Gombač, »Triest zwischen Mythos und Realität. Ein Spaziergang durch die Geschichte«. V: *Zeitgeschichte* let. 27, št. 1/2000, 3–21.

89 Inka Štrukelj (ur.), *Minority languages at the border*. Ljubljana 1993: Društvo za uporabno jezikoslovje, 201 str.; Inka Štrukelj (ur.) in Emidij Susič (ur.), *Narodne manjšine danes in jutri – zbornik*. Trst 1994: SLORI, 209 str.; Inka Štrukelj (ur.), *Kultura, identiteta in jezik v procesih evropske integracije*. Ljubljana 2000: Društvo za uporabno jezikoslovje Slovenije, 2 zvezka, 304 in 343 str.

90 Pavla Štrukelj, *Tisočletne podobe nemirnih nomadov: zgodovina in kultura Romov v Sloveniji*. Ljubljana 2004: Družina, 335 str.

91 Pavla Štrukelj, »Die Kultur der Roma in Slowenien – zur Bedeutung traditioneller ethnischer Überlieferungen und der Förderung der kulturellen Aktivitäten in der heutigen Zeit«. V: Vera Klopčič in Miroslav Polzer (ur.), *Wege zur Verbesserung der Lage der Roma in Mittel- und Osteuropa: Beiträge aus Österreich und Slowenien* (=Ethnos, 54). Wien 1999: Braumüller, 87–95.

92 Branko Marušič, Daniel Jarc, Lojzka Bratuž, Marko Waltritsch, Aldo Rupel, Franc Kralj in Luigi Tavano,

blemi slovenskega narodnostnega vprašanja ukvarjal tudi **Rado Genorio**. Težišče njegovega dela je bilo raziskovanje problematike madžarske in italijanske manjšine v Sloveniji⁹³ ter proučevanje slovenskega izseljenstva v Argentini in Kanadi.⁹⁴

Iz tega kratkega pregleda je razvidno, da so največ pozornosti slovenskemu narodnemu vprašanju – tako na INV kot tudi drugi raziskovalci v Sloveniji – posvečali geografi in zgodovinarji. Seveda pa to ne pomeni, da so prispevki raziskovalcev drugih znanstvenih disciplin »manj pomembni«.

Tabela 2: Prispevki drugih raziskovalcev v Republiki Sloveniji o slovenskem narodnem vprašanju po letu 1990.

Raziskovalno področje	CLANKI						Znanstveni prispevki na konferencah in deli monografij	MONOGRAFIJE						Mentorstva				
	Izvirni in pregledni znanstveni članki			Strokovni članki in gesla v enciklopediji				znanstvene			strokovne							
	1.01, 1.02			1.04, 1.07, 1.09, 1.18				1.06, 1.07, 1.16, 1.17			2.01					2.02		
	sk	D	T	sk	D	T		sk	D	T	sk	D	T			sk	D	T
Antropologija	6	5	1	4	2	2				1	1							
Etnologija				8	6	2	5	4	1	1	1							
Geografija	52	37	15	34	23	11	86	41	45	10	2	8	5	5		4	2	
Jezikoslovje	23	17	6	16	16		22	14	8	2	2		3	2	1		1	
Pravo	11	6	5	17	13	4	19		19	1	1						4	
Sociologija	2	2											1	1				
Zgodovinopisje	77	45	32	91	75	16	110	75	35	33	17	16	8	2	6	9	2	

Opombe: Sk – skupno število objav; D – objave v Sloveniji; T – objave v tujini.

Vir: COBISS 2005.

Gorizia 1001–2001: Slovenci v Gorici = gli Sloveni di Gorizia. Gorica 2002: SLORI – Slovenski raziskovalni inštitut = Istituto sloveno di ricerche, 335 str.; Branko Marušič (ur.), Stane Granda (ur.), Petra Svöljšak (ur.), *Zahodno sosedstvo: slovenski zgodovinarji o slovensko-italijanskih razmerjih do konca prve svetovne vojne*. Ljubljana 1996: Zgodovinski inštitut Milka Kosa Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU, 234 str.

93 Vladimir Klemenčič in Rado Genorio, »The New State of Slovenia and its Function Within the Frame of Europe«. *GeoJournal* let. 30, št. 3/1993, 323–333.

94 Rado Genorio, *Slovenci v Kanadi = Slovenes in Canada* (=Geographica Slovenica, 17). Ljubljana 1989: Institut za geografijo Univerze Edvarda Kardelja, 184 str.; Rado Genorio, »Socialnogeografske značilnosti razvoja poselitve Slovencev v Buenos Airesu«. *Socialna geografija v teoriji in praksi* (=Geographica Slovenica, 23). Ljubljana 1992: Institut za geografijo Univerze v Ljubljani, 423–438.

Omeniti je še treba, da so se s slovenskim narodnim vprašanjem z različnih vidikov ukvarjali še mnogi drugi raziskovalci, ki v tem pregledu niso posebej omenjeni. Ob tem se že vnaprej opravičujem vsem tistim, ki jih v tem pregledu nisem omenil, pa tudi za morebitne napake pri navedbah del.

Ob koncu naj ponovim, da raziskovanje priseljenskih skupnosti na območju Republike Slovenije, pa tudi raziskave problematike slovenskih izseljencev v Evropi in v prekomorskih državah terjajo dodatna, višja finančna sredstva, še zlasti, ker se iz kvot sredstev za raziskave s področja slovenskega narodnega vprašanja, kakršne so bile od konca osemdesetih let 20. stoletja, še danes financirajo tudi ti projekti. Zato bi bilo za raziskovanje »novodobnih« manjšin treba pridobiti dodatne vire financiranja v Republiki Sloveniji, ne pa da gre to raziskovanje na račun raziskovanja avtohtonih slovenskih manjšin, pa tudi avtohtonih Italijanov in Madžarov v Republiki Sloveniji, za katerega pogosto primanjkuje denarja.

